

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1938-39

OPERA

UREDNIK: M. BRAVNIČAR

16 G. VERDI:
FALSTAFF

Din 2:50

Izhaja za vsako premijero

Priporoča se Vam

„SLAVIJA“

Jugoslovanska zavarovalna banka d. d. v Ljubljani
za zavarovanje

proti oškodovanju vsled požara, eksplozije, kraje, toče,
nesreč i. t. d. — na zgradbah, opremi, tvornicah, avto-
mobilih kot tudi na lastnem telesu in življenju

Podružnice: Beograd, Sarajevo, Zagreb, Osijek, Novi Sad, Split

Glavni sedež: Ljubljana, Gosposka ul. 12

Telefon šte. 2176 in 2276

Ljudska posojilnica v Ljubljani

registr. zadr. z neom. jamstvom

Ljubljana, Miklošičeva c. št. 6, v lastni palači

obrestuje hranilne vloge najugodneje.

Nove in stare vloge, ki so v celoti vsak čas razpoložljive
obrestuje po 4⁰/₀, proti odpovedi do 5⁰/₀

Tovarna kranjskega
lanenega olja in firneža

HROVAT & Komp.
L J U B L J A N A

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1938/39 ŠTEV. 16

OPERA

UREDNIK: M. BRAVNIČAR

GIUSEPPE VERDI:

FALSTAFF

PREMIERA 22. APRILA 1939

Ob zaključku svojega plodovitega umetniškega življenja je veliki mojster italijanske opere preživel duhovno evolucijo, ki je močno spremenila njegovo tvorno fiziognomijo in ga privedla v območje novega izraza in oblikovanja. Po »Aidi«, ki je pomenila višek dotedanje italijanske operne tvorbe in s katero je Verdi ustvaril svojemu narodu prvo »veliko opero«, je nastal v mojstrovem ustvarjanju petnajstletni premor. Zdelo se je, da je Verdi za vedno odložil pero in z »Aido« častno zaključil svoje stvariteljsko delovanje. V zgodovini italijanske opere je bil še v živem spominu primer, da je razmeroma mlad in še neizčrpan skladatelj odložil pero, ko se je povzpel na vrhunec slave in še dolgo živel v prostovoljni skladateljski abstinenci: Rossini. Toda z Verdijem je bilo drugače. V času od »Aide« do »Othella«, to je v premoru neplodovitih petnajstih letih, se je v mojstrovni notranjosti vršil proces, ki je skladatelja preusmeril in pripravil za dvoje najpomembnejših del: za »Othella« in »Falstaffa«. V tem času so dozorele in se izoblikovale v njem nove umetniške duhovne prvine, ki so se pokazale v teh dveh delih. Z »Othellom« je Verdi ustvaril tip moderne glasbene drame, neodvisne od reformatorskih novosti Wagnerjeve glasbene drame, ki je prav takrat močno vplivala na vso glasbeno tvorbo.

Sivi skladatelj pa je imel še poslednjo željo, preden se kot umetnik poslovil od svojega dela. Ta njegova že zelo stara želja je bila komična opera. Že l. 1878. je Verdi nameraval zložiti opero buffo. K temu ga je nagovarjal njegov prijatelj in založnik Giulio Ricordi. Namera se je izjalovila na malenkostnem nesoglasju med skladateljem in njegovih prijateljem. Verdi je namreč zelo zameril svojemu prijatelju Ricordiju, da je v svojem časopisu dopustil Rossinijevo izjavo, češ da ne bo Verdi nikoli znal napisati buffo opere. »Pa glejte!« se je skladatelj pritožil v nekem pismu, »dvajset let sem iskal besedilo za komično opero in sedaj ko lahko rečem, da sem ga našel, pa sugerirate občinstvu naj opero izzvižga, še preden sem jo napisal«. Ricordi je kmalu potolažil Verdija, ga seznanil s skladateljem A. Boitom, ki mu je napisal besedilo za »Othella« (5. II. 1887.) in skupno s skladateljem popravil in predelal »Simone Bocca-negra (24. III. 1881.) in napisal besedilo za »Falstaffa« po Shakespearjevi komediji »Vesele žene Windsorske«. (Opero »Vesele žene Windsorske« po istoimeni Shakespearjevi komediji je zložil leta 1847. že nemški skladatelj Otto Nicolai.) Boito je dovršil skico za »Falstaffov« libreto poleti 1889. leta. Z načrtom je bil skladatelj zelo zadovoljen, toda mučil ga je občutek, da je že prestar in da bo morda umrl še preden bo dovršil partituro. Kljub temu se je 77letni starček Verdi začel vaditi v tehniki in pridno delati šolske vaje v kontrapunktu. Boitu je pisal: »Ukvarjam se s fugami!« Preden je začel skladati »Falstaffa«, je že imel v načrtu komično fugo, ki naj bi postala najlepši dragulj »Falstaffa«. Konec leta 1892. je Verdi dovršil partituro. 80 letni starček je napisal veselo in mladosti polno delo, s katerim se je smehljajoč poslovil od svojega z uspehi krona-nega umetniškega življenja. Svojo življenjsko modrost je stisnil v misel, ki vsebuje sicer nekaj grenkega spoznanja, v bistvu pa je vendarle prežeta z vedrim in lahkotnim optimizmom.

»Falstaffa« je začel na milanski Scali študirati dirigent Faccio, čim mu je bila izročena partitura. Verdi ni dovolil, da bi prišli v javnost podatki ali poročila o njegovem najnovejšem delu. Mojster je prišel osebno v Milan, kjer je nadziral študij svoje opere. Časnikarji in glasbeni kritiki iz vseh evropskih središč so prišli k premieri, toda k skušnjam in generalki ni dovolil skladatelj nikomur,

ker »gledališki red zabranjuje nesodelujočim prisostvovati vajam«, jim je prijazno odgovoril na številne prošnje.

Premiera »Falstaffa« je bila na milanski Scali 9. februarja 1893. Tega dne je ta biser komične opere prišel v stalni spored vseh opernih odrov.

M. Bravničar.

Falstaff

Sredi živčno bolne, zagrenjene in hipohondrične tvorbe nam nudi Verdijeva opereta »Falstaff« svoje tenkočutno razpoloženje, svojo ljubkost in prečiščeno veselost. Ali ni prav za prav — če priznamo ali ne — komična opera ideal tega časa?

Za Italijo je pomenil »Falstaff« oživiljenje operne zvrsti, ki je zatonila. Že dolgo je kazalo, da je tudi v Italiji usahnil vrelec vedre glasbe, da je opera buffa, ki je nekoč živela tako veselo življenje, mrtva. Mladi Verdi je šel za njenim pogrebom in jo je pomagal pokopati, sedaj pa jo je stari Verdi spravil iz groba in jo obudil k vstajenju. »Ma ride ben, chi ride la risata final«, kdor se zadnji smeji, se najboljše smeji — uči vesela modrost v zaključni »Falstaffovi« fugi. Verdi se je zasmel zares prav nazadnje, na koncu svojega slavnega umetniškega življenja in tu se je tudi res najboljše zasmel.

Njegova opera ni nenavadna in izredna samo z ozirom na razvoj skladatelja, temveč tudi za razvoj te operne zvrsti. V zadnji Verdijevi mojstrovini se nam odkriva zopet pravo nacionalno delo italijanske komične opere in sicer po premoru, ki sega nazaj do Rossinija in ki ga je prekinil le še Donizetti. »Falstaffov« slog prinaša nove, moderne, a istočasno stare prvine, ki globoko koreninijo v italijanskem nacionalnem značaju.

*

»Falstaffa« je enako kakor »Othella« zajel duh časa, ki v operni glasbi daje prednost deklamatoričnemu načelu, toda nacionalni duh je prišel še močneje do veljave s svojevrstno pretvorbo novih ele-

mentov. Preteklosti je bil v tej umetniški zvrsti odmerjen obilen delež pri tem svojevrstnem procesu. »Falstaff« prinaša jasen parlendo v permanenci. Prikazuje se nam zopet prastari secco recitativ, hitri govornjeni glasbeni dialog nastajajoče opere buffo v sedemnajstem stoletju. Tudi hipertrofija besedila v »Falstaffu«, ta poplava besed, ki daje pevskemu partu najhitrejšo, nezadržano hiteče gibanje se zrcali v starejših buffo besedilih Giulia Ruspigliosija.

»La musique italienne aime beaucoup de notes de suite; la musique allemande préfère beaucoup de notes à la fois«, pravi duhoviti Camille Bellaigue. »Falstaff« je v tem smislu skoz in skoz italijanska glasba. Njegova partitura je en sam glas hitrih notnih zaporednosti. V neizčrpnem bogastvu, v neprekinjenem zapovrstju se prelivajo kratki veseli, tekoči stavki in figure. Ta glasba skoraj da ne ljubi »obilice not naenkrat« in je precej tuja svetemu nemškemu večglasju, ter teče v drobnih in tankih akordih. Mnogokrat drvijo glasbene fraze z živahnimi kretnjami v orkestru kar v enoglasju. Z drznostjo se oklepa homofonije in veselo prezira vse razvoje in zaplete; če pa si nadene učeno masko kontrapunkta, potem se za njo gotovo skriva hudomušna igra ritmične antiteze. Bistvena slogovna prvina »Falstaffa«, kakor tudi vsake prave komične operne glasbe, j: stopnjevano gibanje, živahni naprej, lahkotni tok, to kar pač odgovarja pospešenemu ritmu naših veselih čustev.

Tako prevladuje v »Falstaffu« prav poseben ritmus do neke mere tako, da pride pevna melodija komaj do sape. To znatno loči novejšo italijansko opero buffo od Rossinijeve, čigar »Brivca« bi radi njegove duhovite gibčnosti lahko še najbolj primerjali s »Falstaffom«. Rossini spreminja gibanje v melodije, v nemarne, norčave, poskočne, žareče melodije. Pri njem je izhodišče človeški glas, njegova sladkoba, sijaj in blažena pevška bravura. To pa ne velja več za Verdija, ki začenja pri besedi, pri situaciji in pri značilnostih scene. Rossini še slika obrekovanje z arijo, Verdi obere čast v duhovito recitiranjem monologu. V »Falstaffu« ni več velike linije; ona razpada v črtice in pike, v majhne fraze, melisme in obrazce. Vsekakor vsebujejo presenetljivo silo in zgovornost ter čudovito sposobnost, zaokrožbe in vključitve v živo celoto. Širokih kantilen ne najdemo v tej operi.

V »Falstaffu« občudujemo v prvi vrsti ansamble. Na svojstven način pronica vanje lahek, tekoč kramljajoč ton, pri tem skupnem petju mnogih nastopajočih oseb pa nastanejo dražestne tvorbe... Deset oseb se tu vrtil vsevprek. S kakšnim mojstrstvom obvlada Verdi ta menjajoči direndaj; loči in prepleta skupine, postavlja drugo zoper drugo, spravlja poetično v ospredje sladke intermezze zaljubljenega parčka!

Posebno pomembni pa so v »Falstaffu« ansambli, ker pridejo v njih zlasti nastopajoče osebe do besede, z izjemo Falstaffa samega. Falstaff! Izpodrinil je vesele žene windsorske celo iz naslova in ne zaman, kajti ta neumrjoči vampež široko in tehtno izpolnjuje vso opero.

Z močjo polnokrvnega genialnega dramatika prodira Verdi v globino komičnega značaja. V partituri dobijo svoj zvoneči posnetek Falstaffov nagon k veselosti, njegovo veselje za dovtip in volja do življenja, kakor tudi posmeh samemu sebi.

Verdijeva opera »Falstaff« vpliva odrešilno in osvežujoče, ona daje »sol naši postni hrani«.

(Izveleček iz Korngoldove kritike o »Falstaffu«.)

Vsebina

Dejanje se godi v Windsorju na Angleškem za vlade Henrika IV. (1399—1413). Besedilo je napisal Arrigo Boito po Shakespearjevi komediji »Vesele žene Windsorske« in po nekaterih odlomkih »Henrika IV.«.

I. dejanje.

V krčmi »Pri podvezi« je sir John Falstaff pravkar napisal dve enaki pismi, ko pridrvi v sobo razburjeni dr. Cajus in se jezi, ker mu je Falstaff pretepel slugo, ugonobil z jahanjem konja, a Bardolf in Pistola, ki sta v Falstaffovi službi, pa sta ga upijanila in mu izpraznila žep. Debeli vitez hladnokrvno odpravi razburjenega doktorja, nato se pogovori s služabnikoma o namerah, ki jih ima z gospo Alice Fordovo in Meg Pageovo, da bi na ta način spet na-

polnil svoj izsušeni mošnjček. Bardolf in Pistola pa odločno odklonita zvodniške posle in nočeta nesti pisma, ker je to zoper njuno čast. Falstaff pošlje pismi po svojem pažu Robinu, obema služabnikoma pa naredi slavnoznano pridigo o časti ter ju nato spodi iz službe.

Sprememba.

Vrt pred Fordovo hišo. Gospe Meg in Quickly gresta na obisk k Fordovim in srečata pred hišo gospo Alice in njeno hčerko Nanetto. Alice in Meg sta prejeli od Falstaffa popolnoma enaki pismi in skleneta skupaj s Quickly maščevanje in kazen za predrzneža. Toda ne samo ženske, tudi moški, Fenton, dr. Cajus, Bardolf in Pistola, s katerima je Falstaff grdo ravnal, sklenejo maščevanje nad debelušnim vitezom. Bardolf in Pistola celo izdata Fordu načrt, ki ga je Falstaff skoval zoper njegovo in Pagejevo ženo. Fenton se ponudi, da pokliče Falstaffa na odgovor, Cajus zatoži gospoda, a obenem stvari pred služabnikoma. Ženske se bližajo, obe stranki se hitro odstranita, da ne bi izdali svojih načrtov, samo zaljubljenca Fenton in Nanetta ostaneta kratek čas sama in izkoristita čas, kolikor ga le moreta. Vse tri ženske pridejo in se skupno z Nanetto pogovorijo o svojih naklepih. Quickly pošljejo k Falstaffu, da ga v imenu gospe Fordove povabi na sestanek. Tudi Ford se na isti način sporazume z Bardolfom in Pistolo, da ga Falstaffu predstavita pod drugim imenom. Moškemu kvintetu sledi kot zaključek dejanja ritmično pestri nonet in končno ženski kvartet.

II. dejanje.

Falstaff spet sedi v krčmi in gasi žejo. Pistola in Bardolf najprej prosita, da bi ju zopet sprejel v službo, nato najavita neko damo, ki želi govoriti z vitezom. Vstopi Quickly in sporoči Falstaffu odgovor na njegovo pismo Alici Fordovi; odgovor je vabilo na sestanek »danes popoldne od dveh do treh«. Nato pripeljeta slugi Forda pod imenom gospoda Fontane, ki debelemu vitezcu predlaga, naj bi zanj govoril pri gospe Fordovi. Za uslugo ga bo že dobro nagradil z denarjem. Falstaff zadovoljen pristane na predlog. Forda prevzame strašno ljubosumnje, ko mu Falstaff bahavo zaupa, da ima že do-

menjen sestanek z lepo Alice. Medtem ko se gre tolsti vitez napravljat za ta sestanek, daje duška svoji jezi in priseže kruto maščevanje. Falstaff se vrne ves načičkan in dobre volje odide z neznanim mu tekmeccem iz krčme na ljubavne podvige.

Sprememba.

V Fordovi hiši se sestanejo vse tri ženske. Quickly poroča o uspehu svoje naloge in najavi Falstaffov obisk. Nanetta toži, da jo oče hoče dati Cajusu za ženo, mati pa ji obljubi pomoč. Hlapci prinesejo košaro za perilo, Nanetta in obe žene se poskrijejo. Falstaff vstopi, Alice ga sprejme in koketira z njim, njegovemu okornemu dvorjenju pa se spretno izmika. Tedaj prisopihna Quickly in javi prihod gospe Meg Page. Falstaff se skriva za špansko steno in sliši, kako Meg pripoveduje o strašnem Fordovem ljubosumju. Spet priteče Quickly ter javi, da ogorčeni Ford zares prihaja, da bi s svojimi prijatelji zasačil Falstaffa. Ta se skriva v košaro, špansko steno pa uporabita Fenton in Nanetta, da bi se nemoteno ljubimkala. Ženske razpravljajo pred košaro, moški pa se vrnejo z brezuspešne preiskave v sobo in zaslišijo poljub za paravanom in postanejo pozorni — vsi mislijo, da so zasačili Falstaffa. Razvije se krasna scena treh skupin. Končno prevrnejo špansko steno, misleč, da je za njo zapegljivec, zagledajo pa mlada zaljubljenca, ki zbežita. Bardolf zavpije, da je Falstaff na stopnicah, možje hitijo ven. Nanetta se vrne s slugami, ki vržejo košaro s Falstaffom skozi okno v reko, ob splošnem zasmehu vseh, ki za konec pridrvijo skupaj.

III. dejanje.

Trg pred gostilno. Na sredi sedi Falstaff, ki se huduje nad pokvarjenim svetom in življenjem, ter išče tolažbe v dobri kapljici. Quickly ga zopet obišče in mu prinese pisemce z vabilom na svidenje opolnoči v Windsorskem parku pri Hernovem hrastu. Falstaff se razburja, končno pa le pristane ter gre z gospo v hišo, kjer naj mu ta o vsem natančneje pripoveduje. Ostali pa, ki so skrito prisluškovali, pretrsejo naklep o maščevanju in kazni. Pri tej priložnosti obljubi Ford Cajusu roko svoje hčerke Nanette. V Windsorski park

naj bi prišel preoblečen kot menih in tam bi razglasila zaroko. Quickly sliši ta dogovor in ga izda družicam.

Sprememba.

Pri Hernovem hrastu v Windsorskem parku. Mesečina. Z nežno pesmico priključuje Fenton svojo izvoljenko, ki pride preoblečena v kraljico vil. Ženske preoblečejo Fentona v meniha. Za Cajusovo »nevesto« določijo njegovega sovražnika Bardolfa in ga primerno oblečejo, da bi se Cajusov načrt izjalovil. Ko ura odbije polnoč, se pojavi John Falstaff z jelenovimi rogovi kot lovec Herne. Naslednjo Falstaffovo ljubezensko sceno z gospo Alice Fordovo prekine gospa Meg s poročilom, da se bliža divji lov. Žene zbežijo. Komaj se Falstaff skrije za deblo velikega hrasta in se zvali na tla, že pridrve v duhove in vile preoblečeni meščani. Tudi Nanetta kot kraljica vil se pojavi s svojim spremstvom. Falstaffa odkrijejo in ga pošteno premlatijo in zmrcvariijo. Končno prosi oprostjenja in ko se maščevalnost ohladi, mu vse razložijo. Ob zaključku nastopita še zaročenca Fenton in Nanetta ter Bardolf in dr. Cajus, ki šele sedaj spozna zmoto in se zelo jezi zaradi potegavščine. Fordu pa ne ostane drugega, kakor da dovoli Fentonu poroko z Nanetto. Ne samo Falstaff, temveč tudi dr. Cajus in Ford sta bila potegnjena, zato na koncu upravičeno velja vsem morala čudovite zaključne fuge:

»Svet je predpustni oder,
mi pavlihe igramo,«
bolj kot kedo je moder,
bolj ga za norca imamo.
Vsi smo le norci;
slednji se bližnjemu reži!
Kdor se smeji poslednji,
ta se dobro smeji!

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župančič. Urednik: Matija Bravničar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

Ali ste že pokusili bonbone,
čokolado in kekse od tvrdke

Bon-Bon

Če še niste, oglasite se na

Miklošičevi c. 30. Tel. 44-42
in ostali boste naš stalni odjemalec.

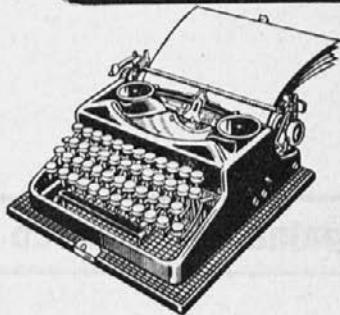
NAUMANN **Erika**

The Rex Co.

Ljubljana

Gradisce št. 10

Telefon št. 22-68

FALSTAFF

lirična komedija v treh dejanjih (6 slikah) napisa A. Boito, prevedel J. Vidmar, uglasbil G. Verdi

DIRIGENT IN REŽISER: M. POLIČ.

SCENOGRAF: ING. E. FRANZ.

Sir John Falstaff	R. Primožič	Nannetta, njena hčerka	I. Ribičeva
Ford, soprog Alice	V. Janko	Gospa Quickly	M. Kogejeva
Fenton	Sv. Banovec	Gospa Meg Page	Št. Poličeva
Dr. Cajus	Št. Marčec	Krčmar »Pri Podvezi«	A. Arčon
Bardolf } v Falstaffovi službi {	B. Sancin	Robin, Falstaffov paž	***
Pistola }	D. Zupan	Fordov paž	***
Gospa Alice Ford	K. Vidalijeva		

Meščani in ljudskordovi uslužbenci.

Maske, skratječarovnice i. t. d.

Kraudsor.

Čas: za vladanja anša kralja Henrika IV.

Daljša odmo2. in 4. sliki.

Blagajna se odpre ob pol 20.

Zak ob 20.

Konec pred 23.

*Z najlepšimi modeli
in najboljšim delom*

se priporoča

DAMSKA KONFEKCIJA

A. PAULIN

LJUBLJANA

Šelenburgova ulica št. 1

**Knjigarna
Kleinmayr & Bamberg**

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča
svojo bogato zalogo strokovnih in
zabavnih knjig v vseh jezikih

*

Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 16